

DEMOKRAT PARTİ İKTİDARININ İLK DÖNEMİ VE REFİK KORALTAN (1950-1954)*

Necdet HAYTA**
Özlem YILDIRIM KIRIŞ***

ÖZ

Refik Koraltan, Osmanlı Devleti'nin son döneminde doğmuş ve Cumhuriyet'in kuruluşundan başlayarak, 27 Mayıs 1960 Askeri Darbesine kadar aktif siyasi hayatın içinde yer almış bir devlet adamıdır. 7 Haziran 1945 tarihinde CHP içerisinde genel itibariyle liberalleşmeyi talep eden reformlar yapılmasını öngören 'Dörtlülük Takriri' veren isimler arasında yer almıştır. Koraltan, CHP tarafından 27 Kasım 1945 tarihinde partiden çıkarılmıştır. 6 Ocak 1946 yılında Demokrat Parti'nin kurucuları arasında yer almış ve 1946 Genel Seçimlerinde Demokrat Parti İçel Milletvekili olarak seçilmiştir. 1950 Genel Seçimlerde iktidara gelen Demokrat Parti döneminde Refik Koraltan, TBMM Başkanı olarak görev yapmıştır. 27 Mayıs Askeri Darbesi ile siyasi hayatı son bulmuştur. Bu çalışmada 1950-1954 yılları arasında Demokrat Parti iktidarı döneminde yaşanan gelişmeler ve Demokrat Parti kurucularından olan Koraltan'ın söz konusu dönemde yaşanan gelişmelere karşı tutum ve düşünceleri incelenmeye çalışılmıştır. 1950 seçimleri sonucunda Cumhuriyet Halk Partisi, iktidarı Demokrat Partiye bırakmıştır. Demokrat Partide yapılan iş bölümüne göre dört kurucudan Celal Bayar Cumhurbaşkanlığı, Adnan Menderes Başbakanlık, Fuat Köprülü Dış İşleri Bakanlığı ve Refik Koraltan TBMM başkanlığı görevlerine gelmişlerdir. 1950-1954 döneminde; Bulgaristan'dan göç eden Türkler, Millet Partisinin kapatılması, Basın Kanunu, Af Kanunu, Kore Savaşına Türk askerinin gönderilmesi, iktidar ve muhalefet partileri arasında zaman

* Bu çalışma Ekim 2017 tarihinde Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü tarafından kabul edilen "Bir Siyaset Adamı Portresi: Refik Koraltan" başlıklı Doktora tezinden türetilmiştir.

** Prof. Dr., Gazi Üniversitesi Eğitim Fakültesi, Tarih Eğitimi, nhayta@gazi.edu.tr, (ORCID: 0000-0002-8707-3637).

*** Dr. Öğr. Üyesi, Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi Tarih Bölümü, ozlem.yildirim@erdogan.edu.tr, (ORCID: 0000-0001-8901-4190).

zaman meydana gelen tartışmalar başta olmak üzere birçok konu gündemi meşgul etmiştir. Çalışmada Demokrat Parti ve parti nezdinde TBMM'si Başkanı olarak Refik Koraltan'ın olaylara karşı tutum ve düşünceleri değerlendirilmeye çalışılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Basın Kanunu, CHP, DP, Kore Savaşı, Refik Koraltan, TBMM.

THE FIRST PERIOD OF DEMOCRAT PARTY POWER AND REFİK KORALTAN (1950-1954)

ABSTRACT

Refik Koraltan is a statesman who was born in the last period of the Ottoman State and was involved in active political life from the foundation of the Republic until the Military Coup on 27 May 1960. He was among the persons that gave the "Quartet Motion", which required reforms demanding liberalization within the CHP on 7 June 1945. Refik Bey was removed from the Republican People's Party on 27 November 1945. He was one of the founders of the Democrat Party on 6 January 1946 and was elected as the Democrat Party Icel Deputy in the 1946 General Elections. During the period of Democratic Party, which came to power in the 1950 General Elections, Refik Koraltan served as the Turkish parliamentary speaker. His political life ended with the 27 May military coup. In this study, the developments that took place during the Democratic Party in power between 1950 and 1954 and the attitudes and thoughts of Refik Koraltan, one of the founders of the Democratic Party, were tried to be examined. As a result of the 1950 elections, the Republican People's Party left the power to the Democratic Party. According to the division of labor among the four founders of the Democratic Party, Celal Bayar became the President, Adnan Menderes became as the Prime Minister, Fuat Köprülü became as the Minister of Foreign Affairs and Refik Koraltan became as the Parliamentary Speaker. During the 1950-1954 period, many subjects including Turks who migrated from Bulgaria, the Closure of the Nation Party, the Press Law, the Amnesty Law, the dispatch of Turkish soldiers to the Korean War, and the occasional debates between the ruling party and opposition parties occupied the agenda. In the study, it was tried to evaluate the attitudes and thoughts of Refik Koraltan towards the happenings as the Parliamentary Speaker.

Key Words: CHP, DP, Korean War, Law Press, Refik Koraltan, TBMM.

Giriş

CHP Genel Başkanı İsmet İnönü, 16 Mayıs 1950'de, Celal Bayar'ı Çankaya Köşküne davet etti. Kendisini kutladıktan sonra Başbakan ve kabine üyelerinin hükümeti devretmek istediklerini belirtti. Celal Bayar, İsmet İnönü ile aynı gün yaptığı ikinci görüşmede hükümeti kurmak için

zamanın kısıtlı olduğunu ifade ederek mevcut kabinenin TBMM açılıncaya kadar görevde kalmasını rica etti.¹ Genel seçimler sonucunda, 23 yıllık tek parti iktidarı sonrası, ortaya çıkan muhalefetin dört yıllık bir çalışmayla birlikte, iktidara demokratik yollardan gelmesi, Türk siyasi hayatı için önemli bir gelişmeydi. Bu gelişmede, Cumhurbaşkanı İsmet İnönü ve DP lideri Celal Bayar başta olmak üzere, Türkiye’de demokrasiye inanan bütün aydınların ve Türk ulusunun katkısı vardır.² 1950 seçimi sonrası değerlendirmede bulunan Refik Koraltan, milletin vermiş olduğu oyların büyük çoğunluğuyla iktidarı kurma zevkinin tadıldığını ifade etti. Günün öneminden dolayı milleti kutladı ve o günlerde yaşananları beyaz bir ihtilal olarak değerlendirdi.³

DP’nin seçimler sonrası yayınlamış olduğu beyannamede, iktidar değişiminden dolayı vatandaşlar arasında hiçbir surette huzursuzluk teşkil edilmesine izin verilmeyeceği belirtildi.⁴ Ayrıca 1950 seçimlerinin milli iradenin serbestçe tecelli edecek şartlar altında gerçekleştiği, bunda DP’nin kuruluşundan beri süregelen anlayışlı politikası ile milletin iltifatına mazhar olmasının etkili olduğu ifade edildi. DP beyannamesinde muhalefet partilerinin siyasi fikir ve kanaatlerini ifade ederken kendilerini kanunların emniyeti altında hissetmeleri adına DP’nin gerekeni yapmak için çalışacağına temas edildi.⁵ CHP’li Hilmi Uran kaleme aldığı hatıratında 1950 seçimleri hakkında değerlendirmelerde bulundu. Hilmi Uran, CHP’ye mensup milletvekilleri olarak bazı vilayetler hariç 1950 seçimlerini kazanacakları ihtimalini kuvvetli gördüklerini belirterek seçmenin eğilimine esaslı bir teşhis konulmadığını ancak yapılan temaslar ve kendilerine ulaşan bilgilerin bu ümidi ortaya çıkardığını anlatmaktadır. Hilmi Uran, Demokrat Parti ileri gelenlerinin de kendileri gibi düşündükleri değerlendirmesinde bulunarak ‘Meclis’te yüz elliden fazla sandalye ummamakta ve beklememekte idiler ancak sonuç ortaya çıkınca onlar da zaten bunu bekliyormuş gibi davrandılar’, demektedir.⁶

¹ Mustafa Albayrak, **Türk Siyasi Tarihinde Demokrat Parti (1946- 1960)**, Phoenix Yay., 2004, s.181; “Cumhuriyet’in Kuruluşundan Beri Geçen 27 Yıl Zarfında, Türkiye Üçüncü Defa Olarak Bir Cumhurbaşkanı Seçti”, “Celal Bayar Cumhurbaşkanı Seçildi” , “Refik Koraltan Meclis Reisi Oldu. Kabinayı de Adnan Menderes Kurdu”, **Milliyet**, 23 Mayıs 1950, s. 1.

² Albayrak, **a.g.e.**, s. 177.

³ **BCA**, 490.1.0.0/578.2297.1/3; Mükerrerem Sarol, **Bilinmeyen Menderes I.** Kervan Yay., İstanbul, 1983, s.111.

⁴ “DP’nin Yayınladığı Yeni Beyanname”, **Cumhuriyet**, 19 Mayıs 1950, s.1.

⁵ “DP’nin Yayınladığı Yeni Beyanname”, **Cumhuriyet**, 19 Mayıs 1950, s.3.

⁶ Hilmi Uran, **Hatıralarım**, Ankara,1959, s. 569, 570.

Seçim sonuçlarının açıklanmasının ardından DP Meclis Grubu kararıyla Celal Bayar, Cumhurbaşkanı adaylığına seçildi.⁷ TBMM Başkanlık Divanı Seçimi için yapılan müzakerelerde, Refik Koraltan'ın başkan gösterilmesi 274 oyla kararlaştırıldı. Halil Özyörük, 50 oy; Fuat Hulusi Demirelli de 11 oy almışlardı.⁸ Mükerrer Sarol, Meclis başkanlığı seçimi sürecindeki gelişmelerle ilgili olarak; Meclis Başkanlığına, DP kurucularından Refik Koraltan ile Genel İdare Kurulundan Fevzi Lütfi Karaosmanoğlu'nun istekli olduğunun söylendiğini, Fevzi Lütfi'nin, bütün muhalefet süresince il kongrelerinin ve büyük kongrelerin başkanlıklarını başarı ile yaptığı ve partililerce de sevildiği için bu yere kolayca seçilebileceğini ancak diğer yandan Refik Koraltan'ın kuruculardan biri olması ve Fevzi Lütfi'nin seçim bölgesi Manisa'dan geç gelmesi dolayısıyla ağırlığın Refik Koraltan'ın lehine kaydığını belirtmişti.⁹

TBMM Başkanlığı için yapılan seçimde katılan 387 üyenin 385'nin oyunu alan Refik Koraltan, TBMM Başkanlığına seçildi. Balıkesir Milletvekili Sıtkı Yırcalı 376 oy, Bursa Milletvekili Hulusi Köymen 376 oy ve İstanbul Milletvekili Fuat Hulusi Demirelli 375 oy alarak, Başkan yardımcılığına seçildiler.¹⁰ 21 Mayıs 1950 tarihli Vatan gazetesinde "Demokrat Partinin yeni vazife sahipleri" başlıklı haberde konu ile ilgili olarak, Meclis reisi seçilen Refik Koraltan'ın dörtlü takririn imza sahiplerinden birisi olması sıfatıyla yeni demokrasi hareketlerine öncülük edenlerden olduğu, partinin kök tutmasında ve gelişmesinde hizmetlerinin unutulmaması gerektiği söylenilerek yeni görevinde başarı dilekleri iletildi.¹¹ TBMM, 22 Mayıs 1950 günü en yaşlı üye Kars Milletvekili Hüseyin Cahit Yalçın'ın başkanlığında toplanmış ve milletvekillerinin yemin töreni gerçekleşmişti.¹²

⁷ "Bayar, Cumhurbaşkanı Adaylığına Seçildi", *Cumhuriyet*, 21 Mayıs 1950, s.3.

⁸ "Dünkü Seçim; Demokrat Parti Meclis Grubunun Tebliği", *Akşam*, 21 Mayıs 1950, s. 1.

⁹ Sarol, *a.g.e.*, s.119. "Fevzi Lütfi Karaosmanoğlu, gerek fikir yapısı, gerek parti içindeki itibar çizgisi ve gerekse yeteneği açısından Büyük Millet Meclisi'ne başkan olmaya elverişli idi. Yalnız bir eksiği vardı, partide kurucu değildi ve bütün dünyada parti kurucularının öteki üyelerden bir parmak daha itibarlı olduğu bilinen bir şeydir. Refik Koraltan, dört parti kurucusundan biri idi. Kendisine bir görev vermek gerekirdi. Meclis Başkanlığından uygununu da bulmak oldukça güçtü. Parti olarak Koraltan desteklenince, Fevzi Lütfi Karaosmanoğlu, kendini çekti.", Sarol, *a.g.e.*, s.126.

¹⁰ *BCA*, 10.9.0.0/36.109.2/51, Albayrak, *a.g.e.*, s.182; *TBMM Zabıt Ceridesi*, B.1, 22.05.1950, O:1, Dönem: IX, Cilt:1, Toplantı: Olğ., 1.inci Birleşim, s.5; "Meclis Başkanlığı İçin Fuat Hulusi Demirelli, Ali Fuat Cebesoy, Refik Koraltan'ın İsimleri Söyleniyor", "Cumhurbaşkanlığı", *Akşam*, 18 Mayıs 1950, s. 2.

¹¹ "Demokrat Partinin Yeni Vazife Sahipleri", *Vatan*, 21 Mayıs 1950, s. 6; "Büyük Millet Meclisi'nin Dünkü Toplantısı, Refik Koraltan Meclis, Celal Bayar Cumhurbaşkanı Seçildiler", *Akşam*, 23 Mayıs 1950, s. 2.

¹² Albayrak, *a.g.e.*, s.181.

Milliyet gazetesinde “İbret Aynası” köşesinde ‘Hüseyin Cahit ve Koraltan’ başlıklı bir değerlendirmede; Dokuzuncu Büyük Millet Meclisinin açıldığı gün Mecliste şöyle bir manzara oluştu denilerek, en yaşlı aza Hüseyin Cahit Yalçın’ın kürsüsünden inerek yerini Meclisin yeni başkan Refik Koraltan’a bıraktığı ifade edildi. Yazıda, bu manzaranın yirmi beş yıl öncesinde yaşanmış bir vakayı hatırlattığına değinilerek; Refik Koraltan’ın İstiklal Mahkemesi azası olarak takriben 1922’de geldiği İstanbul’da bazı gazetecilerin mahkemede yargılandıkları esnada, bu gazeteciler arasında yer alan Hüseyin Cahit Yalçın’ın, bir gün mahkemede kendisini itham eden Koraltan’a, dönerek “*Bir gün ben o yere geleceğim ve seni muhakeme edeceğim*” dediğini ve Refik Koraltan’ın bu cevaba sadece tebessüm ederek cevap vermediğini anlatmaktadır. Yazının devamında ise “*Şimdi, üzerinden otuz yıl geçtikten sonra Hüseyin Cahit koltuğunu terk ediyor*” denilerek, Hüseyin Cahit Yalçın için, istikbalde muhakeme edeceğini umarken rakiplerine yerini bırakmaya mecbur kalmanın büyük bir talihsizlik olduğu değerlendirilmiştir.¹³

Türkiye Büyük Millet Meclis Başkanlığı’na seçilerek kürsüye gelen Koraltan, Başkanlığa seçilmiş olması suretiyle gösterilen sevgi ve güvene karşı kalbî minnet ve şükranlarını arz ettiğini belirterek konuşmasına başladı. Refik Bey, üstlendiği vazifenin kutsiyet ve ehemmiyetinin tamamıyla bilincinde olarak tarafsız bir şekilde görev yapacağını ifade etti. Milletinin içinde bulunduğu şartlara göre gereken tedbir ve kararların, süratle alınmasının Meclisten beklenildiğini söyledi.¹⁴ Mecliste DP’lilerin eskiden oturduğu yeri artık CHP işgal etmişti. Genel başkan İsmet İnönü dışında hepsi hazırды. CHP milletvekilleri önceden aldıkları karar gereğince yalnız Cumhurbaşkanı seçimine katılarak oylarını kullandılar. Oy tasnifi riyaset kürsüsünün sağ tarafına konulmuş ve herkesin göz önünde yapılmıştı. Tasnif büyük bir heyecanla takip edildi. Refik Koraltan, neticeyi bildiren kâğıdı eline aldı, göz gezdirdi ve kısa bir müddet durakladı. Bu vaziyet heyecanın bir kat daha artmasına neden oldu. Nihayet okumaya başladı ve şiddetli alkışlar arasında Cumhurbaşkanlığına Celal Bayar’ın seçildiğini bildirdi.¹⁵ Cumhurbaşkanlığı seçimlerinde DP’nin adayı Celal Bayar, 453 üyenin 387’sinin oyu ile Cumhurbaşkanı seçilirken, İsmet İnönü 64 oy aldı.¹⁶

¹³ “İbret Aynası”, “Hüseyin Cahit ve Koraltan”, *Milliyet*, 26 Mayıs 1950, s. 2.

¹⁴ *BCA*, 10.9.0.0/36.109.2/51; *TBMM Zabıt Ceridesi*, B.1, 22.05.1950, O:1, Dönem: IX, Cilt:1, Toplantı: Olğ., 1.inci Birleşim, s.6; “Koraltan’ın Meclis Reisliğine Seçilmesi”, *Milliyet*, 23 Mayıs 1950, s.5; “Koraltan’ın Sözleri”, *Cumhuriyet*, 23 Mayıs 1950, s. 4.

¹⁵ “Koraltan’ın Meclis Reisliğine Seçilmesi”, *Milliyet*, 23 Mayıs 1950, s. 5.

¹⁶ Albayrak, *age.*, s.181; “Cumhuriyet’in Kuruluşundan Beri Geçen 27 Yıl Zarfında, Türkiye Üçüncü Defa Olarak Bir Cumhurbaşkanı Seçti”, “Celal Bayar Cumhurbaşkanı Seçildi”, “Refik Koraltan

Meclis Başkanı Refik Koraltan tarafından yeni hükümetin teşkiline de İstanbul Milletvekili Adnan Menderes'in memur edildiğine dair Cumhurbaşkanlığı tezkeresi okundu. Celal Bayar tarafından, Anayasanın 44.Maddesi gereğince hazırlanan Bakanlar Kurulu listesinin onanmış olduğuna dair tezkere okunduktan sonra, hükümette görev alacak olan bakanlıklar ve bakan isimleri duyuruldu. Refik Bey yeni kabineye başarı dilekleriyle oturumu kapattı.¹⁷ Başbakanlığa atanan ve DP'den İstanbul milletvekilliğini seçen Adnan Menderes kurmuş olduğu kabineyi 22 Mayıs 1950 tarihinde açıkladı.¹⁸

1. Demokrat Parti İktidarının İlk Günleri ve Refik Koraltan

Demokrat Parti, 22 Mayıs 1950 de iktidarı resmi olarak ele aldı.¹⁹ Halkın verdiği destek ile seçimi kazanan parti, halka önem veren bir politika izlemeyi hedef edindi. Tüm halkı temsil eden bir siyaset çizgisi görüntüsü vermeye çalıştı. Demokrat Parti döneminde başlayan bu sürecin ana gayesi, bürokrasi iktidarı yani memur iktidarından halkın iktidarına bir geçiş şeklinde tanımlandı.²⁰ Milletın daha önce hükümetten uzak olduğunu belirten Refik Koraltan, 1950 Ekim'inde “*Artık hükümetin bir zümrenin elinde olmadığını, milletin iradesine dayanan ve milletin emrinde olan bir müessese olduğunu*” söyledi. Ayrıca “*Halktan bir ferdin hükümet kapısından içeri girdiğinde derdini anlatamazken, bugün herhangi bir vatandaş karşımıza geçerek şikâyetini ya da dileğini söyleyebiliyor*” demişti.²¹ 1952 yılında bu hususla ilgili olarak yaptığı bir konuşmada da “*Bugünkü devlet memuru, hizmet ve vazife zihniyetiyle vatandaşın günlük hayatına ve işlerine yardım edendir*” diyerek kendilerinin vatandaşa hakaret ve kötülük edenlere müsamaha göstermeyeceklerini belirtti. Ayrıca gayret edilen hususun vatandaşı huzur içinde yaşatmak olduğunu ifade etti. Bunu başardıklarını belirten Koraltan, kötülük ve bozukluğun memur ya da şahıslarda değil

Meclis Reisi Oldu. Kabineyi de Adnan Menderes Kurdu”, **Milliyet**, 23 Mayıs 1950,s.1; “Demokrat Parti Meclis Grubunun Dünkü Tarihi Kararı”, “Celal Bayar, Cumhurreisi Oluyor”, **Vatan**, 21 Mayıs 1950, s.1; “DP Dün İktidarı Resmen Devir Aldı; Yeni Millet Meclisi İlk İctimamı Yaparak Cumhurbaşkanlığına 66 oya karşı 387 oy ile Bayar'ı Seçti, Menderes Başbakan Oldu ve Kabineyi Kurdu, Refik Koraltan Meclis Başkanı, Sıtkı Yırcalı, Hulusi Köymen, Fuat Hulusi Demirelli Başkan Vekili Oldular”, **Cumhuriyet**, 24 Mayıs 1950,s.1; **TBMM Zabıt Ceridesi**, B.1, 22.05.1950, O:1, Dönem: IX, Cilt:1, Toplantı: Olğ., 1.inci Birleşim, s.7.

¹⁷ **TBMM Zabıt Ceridesi**, B.1, 22.05.1950, O:3, Dönem: IX, Cilt:1, Toplantı: Olğ., 1.inci Birleşim.

¹⁸ Albayrak, **a.g.e.**,s.182.

¹⁹ Cem Eroğul, **Demokrat Parti Tarihi ve İdeolojisi**, İmge Kitabevi, Ankara, 1998, s. 98.

²⁰ İlbeyi Özer, **Demokrat Parti Dönemi Siyasi ve Sosyal Hayat**, İskenderiye Kitap, İstanbul, 2015, s. 65.

²¹ “Refik Koraltan Çukurova’da” **Milliyet**, 15 Ekim 1950, s. 5.

sistemde olduğunu, sistem iyi olduğu takdirde insanların da buna kısa sürede alışıp uyacaklarını söyledi.²²

Meclis'teki ilk tartışma iktidar ve muhalefet arasında hükümet programı üzerine oldu.²³ Yeni hükümet, hükümet programı ve güvenoyunu 29 Mayıs 1950 senesi programı olarak Meclis'e sundu, programın ilk kısmını CHP'nin iktidarının son yıllarındaki icraatlarının eleştirilmesine ayırdı. Programın ikinci kısmında ise partinin genel görüşlerine yer verildi.²⁴ Hükümet programında şu esaslara yer verilmişti: Hayat pahalılığının sonlandırılması, üretimin artırılması, istihdamın yaygınlaşması, fiyatların düşürülmesi, vergide adaletin tesisi, topraklandırma işinin daha süratli ve pratik usullere bağlanması, yapı ve imar işlerinde lüks ve israfın önüne geçilmesi, özel girişimin teşvik edilmesi, hastane ve sağlık hizmetlerinin genişletilmesi, matbuat ve ceza kanunu gibi belli başlı kanunların düzenlenmesi, gümrük tarifelerinin gözden geçirilmesi, yabancı sermayenin teşviki, grev haklarının iyileştirilmesi, antidemokratik kanunlar ve komünizmle mücadele edilmesi.²⁵

CHP adına konuşan Ahmet Faik Barutçu, programı müphem bularak hükümetin eski icraatları dile getirmesinin nedenini ileride yaşanması muhtemel başarısızlıkları için bir bahane bulma şeklinde değerlendirdi.²⁶ Menderes Hükümeti, 2 Haziran 1950 de meclisten güvenoyu istemiş ve meclis de kendisine güvenini belirtmişti.²⁷ Birinci Menderes Hükümeti'nin programı için oylamaya katılan 282 Demokrat Partili milletvekilinin oybirliği ile kabine güven alırken; CHP' lilerin yanı sıra, 126 Demokrat Partili milletvekili de oylamaya katılmadı.²⁸

CHP grubu programın tenkidi konusunda son sözün kendisine bırakılmasını istemiş, isteği ret olunca Meclis'i terk etmişti.²⁹ Yeni kabinenin güvenoyu almasının ardından, 5 Haziran 1950 tarihinde DP Ankara Milletvekili Seyfi Kurtbek, Başbakan Menderese gelerek, 8-9 Haziran gecesi Hükümete yönelik bir darbe yapılacağını haber vermişti. Bu gelişme üzerine, Çankaya'da Menderes ile Cumhurbaşkanı arasında önemli bir görüşme yapıldı. 6 Haziran günü ise, üst düzey ordu kademelerinden birçok general

²² "Koraltan Karaköse de", **Milliyet**, 4 Eylül 1952,s.7.

²³ 9.uncu Büyük Millet Meclisi Bugün Açılıyor", **Cumhuriyet**, 22 Mayıs 1950, s.1.

²⁴ Eroğul, **a.g.e.**, s. 98.

²⁵ "Hükümet Neler Vadediyor?", **Cumhuriyet**, 30 Mayıs 1950,s. 1.

²⁶ "Halk Partisinin program üzerindeki tenkitleri", **Cumhuriyet**, 1 Haziran 1950, s.1.

²⁷ Eroğul, **a.g.e.**, s. 99; "Hükümete 282 itimat beyan edildi", **Akşam**, 3 Haziran 1950, s.1.

²⁸ Albayrak, **a.g.e.**, s.190.

²⁹ Cemal Anadol, **Türk Siyaset Tarihinde Demokrat Parti**, Yeni Kuvayı Milliye Yay., İstanbul, 2004, s. 65.

emekliye ayrıldı.³⁰ Demokrat Parti iktidarı döneminde ilk olarak 16 Haziran 1950 tarihinde Arapça ezan yasağını kaldırdı. Cumhuriyet Halk Partisi milletvekilleri de bu karara destek verdiler.³¹ Eroğul'a göre manevi açıdan halkı DP' ye bağlayan, bu iktidar zamanında laiklik anlayışının önceki döneme göre oldukça yumuşatılmış olmasıydı.³²

Bu sırada Cumhuriyet Halk Partisi de VIII Kurultayını toplamaya hazırlanmaktaydı. 28 Haziran günü başlayan kurultayda parti tüzüğünde bazı değişiklikler yapıldı. Genel sekreterin kurultayca doğrudan seçilmesi, 40 kişilik parti divanının 30'a indirilmesi, genel başkan vekilliği kurumunun kaldırılması ve kurultayın her yıl toplanması kararlaştırıldı. İsmet İnönü genel başkanlığa, Kasım Gülek de genel sekreterliğe seçildi. Gülek'in bu göreve getirilmesi parti içerisinde tepkilere neden olmuş, halk partisinde bölünmüşlük durumu ortaya çıkmıştı.³³ 14 Temmuz 1950 senesinde '*Af Kanunu*' kabul edildi. Bu kanunla Halk Partisi zamanındaki suçlar affedilmekteydi. Yürürlüğe girecek Af Kanunu'na göre 1950'den önce işlenen suçlar affedildi. Ölüm cezaları yirmi yıl hapse çevrildi, affin kapsamı dışında bırakılan bazı suçlara ait cezaların üçte ikisi indirildi.³⁴

Demokrat partinin iktidarının ilk yıllarında Türkiye'yi yurt dışından birçok önemli devlet başkanı ziyaret etti. Büyük Millet Meclisi Başkanı sıfatıyla Refik Koraltan, bu ziyaretlerde etkili bir görev aldı. Diplomatik ilişkiler bağlamında Türkiye'yi ziyaret eden bu devletlerden birisi Yunanistan'dı. Koraltan, Yunanistan Dışişleri ve Başbakan Yardımcısı M. Sofoklis Venizelos'un, Kamutay görüşmelerini takip etmeleri münasebetiyle Mecliste bir konuşma yaptı. Refik Bey bu konuşmasında, birçok tecrübelerden geçmiş olan, Türk-Yunan dostluğu ve işbirliğinin tarihi sürecine atıfta bulunarak bu ilişkilerin sağlam temellere dayanmasının Türkiye Cumhuriyetinin kurucusu Atatürk ve misafir olarak gelen Yunan Dışişleri ve Başbakan Yardımcısı'nın babası Venizelos tarafından atıldığını belirtti. Bu dostluğun her iki memleketin hakiki menfaatlerine, coğrafi zaruretlerine, ideal ve mukadderat birliğine dayandığını söyledi. Dostluğun başladığı ilk günlerden itibaren her iki ülkenin de takip etmekte olduğu dış

³⁰ Albayrak, a.g.e., s.191.

³¹ "Meclis, Arapça Ezan Yasağını Kaldırdı", *Cumhuriyet*, 17 Haziran 1950, s. 1.

³² Eroğul, a.g.e., s.143.

³³ Mehmet Kabasakal, *Türkiye'de Siyasal Parti Örgütlenmesi (1908-1960)*, Tekin Yay., Ankara, 1991, s.180,181.

³⁴ Özer, a.g.e., s. 69; "Meclis Dün Af Kanununu Kabul Etti", *Cumhuriyet*, 15 Temmuz 1950, s. 1.

politikanın ana prensiplerinin Birleşmiş Milletler ideallerine temel teşkil eden prensiplerin aynısı olduğuna değindi.³⁵

2. Kore'ye Asker Gönderilmesi

Kore sorununun ABD tarafından 17 Eylül 1947 tarihli, Birleşmiş Milletler Genel Kurul gündemine getirilmesi üzerine, Rusya cevaben Kore'deki bütün yabancı askeri güçlerin çekilmesi teklifinde bulundu. ABD böyle bir durumda Güney Kore'nin, Kuzey Kore tarafından işgal edileceği endişesini duymaktaydı. 1948 ve 1949 yıllarında Sovyetler ve ABD Kore'den çekilme kararı aldılar.³⁶ Ancak aynı coğrafyayı paylaşan fakat iki farklı ideolojiyi benimseyen Kuzey Kore ile Güney Kore arasında 25 Haziran 1950 senesinde çatışma çıktı. Sovyetlerin destek ve teşvikiyle Kuzey Kore, Güney Kore'ye saldırınca ABD de Birleşmiş Milletleri harekete geçirerek savaşın yükünü almış oldu.³⁷

BM Genel Sekreteri, Kore'deki durumu Ankara'ya iletmış ve böylece Türkiye'nin savaşa dâhil olma durumu tartışılmaya başlanmıştı.³⁸ Hükümet adına konuyu 30 Haziran 1950 gün TBMM'nin gündemine Dış İşleri Bakanı Fuad Köprülü getirdi.³⁹ Hükümet, 18 Temmuz'da Yalova'da Cumhurbaşkanı Celal Bayar'ın başkanlığında toplandı.⁴⁰ Yapılan toplantıda DP Hükümeti, Kore'ye bir askeri birlik göndermeye karar verdi.⁴¹ 25 Temmuz 1950 senesi Demokrat Parti Hükümeti, Birleşmiş Milletler Konseyi'nin isteğiyle, Kore'ye Türk Tugayının gönderilmesi kararını verdi.⁴² TBMM Başkanı Refik Koraltan, hükümetin Kore'ye askeri birlik gönderme kararı üzerine yaptığı açıklamada, alınan kararın milli menfaatlerin esasına tamamen uygun olduğunu ifade ettikten sonra Başbakan Adnan Menderes'in basına yapmış olduğu açıklamaların da kamuoyunu tatmin edecek bir mahiyet taşıdığını belirtti. Koraltan, Cumhurbaşkanı ile Yalova'ya gerçekleştirdikleri seyahat esnasında halkın bu konuda tasvibini gösteren fiili ifadelerine yakından tanık olduğunu söyledi. Alınan kararın haricteki müspet etkilerinin de ortada olduğunu ve her türlü tenkit ve münakaşaların üstünde bir sempati ile

³⁵ **TBMM Zabıt Ceridesi**, B.34, 01.02.1952, O:1, Dönem: IX, Cilt:13, Toplantı:2, 34.üncü Birleşim, s.6.

³⁶ Özer, **a.g.e.**, 77.

³⁷ Özer, **a.g.e.**, 78; "Amerikan kara askerleri Kore savaşına katıldılar; Truman ikinci bir emirle bütün Kore yarımadasının havadan ve denizden bombalanmasını talep etti", (1 Temmuz 1950). **Cumhuriyet**, s. 1.

³⁸ Özer, **a.g.e.**, 78, Albayrak, **a.g.e.**, 412.

³⁹ Albayrak, M., **a.g.e.**, s.410.

⁴⁰ Özer, **a.g.e.**, 78, Albayrak, **a.g.e.**, 412.

⁴¹ Eroğul, **a.g.e.**, s. 102.

⁴² Özer, **a.g.e.**, s. 78.

karşılandığını ifade etti. Koraltan, “*Milletimiz böyle bir kararı almakla Türkiye'nin akitlerine ne kadar sadık ve vefakâr olduğunu, bütün medeni dünyaya bir kez daha ilan ve ispat etmiştir*” dedi.⁴³

Cumhuriyet tarihinde ilk defa ülkenin silahlı kuvvetleri, ülke hudutları dışındaki bir ihtilaf için asker gönderecekti. Muhalefet, Büyük Millet Meclisi kararı olmadan Kore'ye asker gönderilmesinin Anayasa'nın 26. maddesine aykırı olduğunu söyleyerek itiraz etti. CHP biçimsel olarak karara karşı çıktı ancak kararın esasına karşı çıkmadı. Kore Savaşı'na asker gönderilirse, Türkiye'nin NATO'ya girebilmesi için bir köprü olabileceği düşünüldü.⁴⁴ Komünizm tehlikesinin arttığı ve Sovyet Rusya'nın tehditlerinin devam ettiği bir süreçte NATO'ya girmek, Türkiye için dış politikanın ana hedefi haline gelmişti. Bu doğrultuda CHP iktidarı da bazı teşebbüslerde bulunmuş ancak bu girişimlerden olumlu sonuç alamamıştı. Basın ve kamuoyu da o günlerde iktidarı ve muhalefeti ile böyle bir fırsatın değerlendirilmesinden yana görünmekteydi.⁴⁵

3. Bulgaristan'dan Türkiye'ye Gelen Türk Göçmenler

1950 yılının Eylül ayında Bulgaristan'daki baskı nedeniyle 165 Türk göçmen Türkiye'ye geldi. Cumhuriyet gazetesi muhabirinin göç eden Türklerle yaptığı mülakatta Bulgaristan'da Türklere yapılan haksızlıklar ve baskılar anlatıldı. Gelen Türkler; Bulgaristan'daki komünist halk cumhuriyeti rejiminin memurlarıyla nasıl mücadele ettiklerini, mallarının ellerinden ne şekilde alındığını üzümler ifade ettiler.⁴⁶ Bulgaristan, Türkiye'ye her gün ortalama 800-1000 dolayında göçmen göndermiş, 1951 yılı Ocak ayı başına kadar gelen göçmen sayısı, üç ay içinde 50 bini aşmıştı.⁴⁷ Demokrat Parti hükümeti, yurdun farklı kesimlerinde kurduğu göçmen kamp ve misafirhaneleri ile Bulgaristan'dan göç eden Türklerin yaralarını sarmaya çalıştı ve başarılı bir iskân programı uyguladı.⁴⁸ “*Bulgaryadan Gelecek*

⁴³ “Kore'ye Yardım Kararına Dair Meclis Başkanının Demeci”, *Cumhuriyet*, 30 Temmuz 1950, s.1, 3.

⁴⁴ Bülent Rusçuklu, *Demokrat Parti'den 12 Eylül'e*, Alfa Yay., İstanbul, 2008, s. 32; Eroğul, *a.g.e.*, s.102.

⁴⁵ Albayrak, *a.g.e.*, s.411.

⁴⁶ F. Pirinççioğlu, “Bulgaristan'dan Gelen Göçmenler Faciası”, *Cumhuriyet*, 1 Eylül 1950, s. 1, 4; “Bu göçe zorlamada; konulan yüksek satış vergileri, 154353 Türk'ün mallarını terk edip Türkiye'ye gelmelerine sebep oldu”, *Anadol*, *a.g.e.*, s. 89.

⁴⁷ Albayrak, *a.g.e.*, s.461. 1951 yılı Nisan ayında Türkiye'ye gelen göçmen sayısı 118.071'i bulmuştur. Bulgaristan'ın göçmen olarak daha çok çocukları ve yaşlıları gönderdiği anlaşılmaktadır ki, 0-15 yaş ile 45 yaşın üstündeki kişilerin sayısı 78.501'dir. Türk göçmen sayısı 1951 yılı sonuna doğru 154.425'e yükselmiş ve Hükümet bunların yerleştirilmesi için, Marshall Yardım'ından 30 Milyon lira yardım almıştır. 1950-1960 yılları arasında göçmenlere yapılan harcamaların % 28'i, bu kaynaktan sağlanmıştır”, Albayrak, M., *a.g.e.*, s.461.

⁴⁸ *Anadol*, *a.g.e.*, s. 89.

Göçmenler İçin Koraltan Milleti Yardıma Çağırıldı” başlıklı habere göre, Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanı Refik Koraltan tarafından radyoda bir beyanname yayımlandı.⁴⁹ Refik Koraltan bu açıklamasında şunları ifade etti; “Bir müddetten beri milletle insanlar arasındaki ilişkileri normal mecralardan uzaklaştıran dünya hal ve şartlarının ortaya çıkardığı yeni bir durum karşısında bulunuyoruz. Yüz binlerce insan, asırlardır bağlı buldukları topraklardan ve köklerden koparılmaktadır. Bütün mal ve mülklerini terk etmek zorunda kalıyorlar”. Ayrıca göç eden Türk vatandaşlarını yaşatmak ve kendilerini hürriyete ve diğer insanca sahip olunan nimetlere kavuşturmak için Türk Milleti’nin elinden gelen her türlü fedakârlığı yapmaktan geri kalmayacağını belirtti.⁵⁰

Koraltan, Bulgaristan’dan gelecek olan Türk göçmenlere yardıma temas ettiği bir başka radyo konuşmasında,

“1951 yılına girilen ilk anlarda milletçe omuzlara yüklenen ve milletçe büyük bir ilgi ile benimsenen vefa, bağlılık, sevgi ve insanlık duygularıyla dolu bulunan bir vazifeyi hatırlatmak istiyorum” dedikten sonra. “Bulgaristan da yaşayan yüz binlerce Türk kardeşimiz, bilinen bir sistem ve rejimin kurbanı olarak asırlar boyunca yaşadıkları yurtlarından ve yuvalarından kopararak kısa bir zamanda Türkiye’ye tehcir edilmek mecburiyetiyle karşılaşmış bulunuyor” dedi.

Refik Bey, bu hareketi, dünya barışının hassas zamanlar geçirdiği bir sırada, Türkiye’nin iktisadi bünyesinin sarsılması amacı ve göçmenlerin yurda kabullerinin ve üretici hale getirilmelerinin Türkiye için doğuracağı maddi fedakârlıkları hesaba katarak bir iç huzursuzluk yaratmak olduğu şeklinde değerlendirdi. Millet’in bütün medeni dünyaca bilinen sarsılmaz karakterine has görüş ve anlayış ile bu maksadı derhal kavrayarak harekete geçtiğini ve bu hareketin, “*Muhacir ve Mültecilere Türkiye Yardım Birliği*” adı ile isimlendirilmiş bulunduğunu belirtti ve “*Büyük bir haksızlığın kurbanı olarak, Türkiye’ye iltica eden Türk kardeşlerimize yardımsever ellerin daimi uzatılması*” temennisinde bulundu.⁵¹ Koraltan ayrıca, içinde buluna sürece kadar gelen 120.000 göçmenin yarısının 14 yaş civarında çocuklar olduğunu ve 15 ila 45 yaş arasında olanların ise 33.329 kişi

⁴⁹ “Bulgaryadan Gelecek Göçmenler İçin Koraltan Milleti Yardıma Çağırıldı”, **Milliyet**, 22 Aralık 1950, s.1.

⁵⁰ “Koraltan Milleti Yardıma Çağırıldı”, **Milliyet**, 22 Aralık 1950, s.5.

⁵¹ “Meclis Başkanının Radyo Konuşması”, “Koraltan Göçmenlere Yardıma Davet Ediyor”, **Milliyet**, 1 Ocak 1951, s. 1, 5.

olduğunu ve 45 yaş ve yukarısını yaşlıların teşkil ettiğini söyledi. Güçlü ve kuvvetli olanların Bulgaristan da alıkonulduğunu ve çocuk ile yaşlıların tehcir edildiğini ifade etti. Bulgaristan'ın bu tehcir ile Türkiye'yi müşkül bir duruma sokmak istediğini belirterek, Türk milletinin üstüne düşen sorumluluğu alarak ve oradan gelen kardeşlerine göstermiş olduğu şefkatle buna imkân vermediğinden dolayı teşekkürlerini iletti.⁵²

Demokrat Partili siyasilerin ve Refik Koraltan'ın özellikle halka önem veren bir politika izlemeyi hedef edinmeleri ve tüm halkı temsil eden bir siyaset çizgisi görüntüsü vermeye çalışmaları halk tarafından genel kabul ve destek görmelerinde etkili oldu. Bulgaristan'dan Türkiye'ye göç eden Türklere yardım faaliyetleri içerisinde TBMM Başkanı olarak öne çıktı. Büyük Millet Meclisi Başkanı Refik Koraltan Türkiye'de, Mersin'de kurulan ilk göçmen köyü Homurlu'ya giderek vatandaşlarla hasbihalde bulunmuş ve elli göçmen ailesinin tapularını bizzat vermişti. Refik Bey bu ziyaretinde gelen göçmenlere hitaben, şunları söyledi:

“Sizleri en insafsız şartlar içinde göçe mecbur edenler ağır bir siyasi suç işlemişlerdir. Tarih bir gün bunun mesullerini elbet arayacaktır. Onlar sizleri evinizden ocaklarınızın başından koparıp çıkarırken korkunç bir sefaletle karşılaşacağınızı sanmışlardı. Sizi yuvanızdan yurdunuzdan edenler derin bir gafflet içindedirler. 20 milyon Türkün nasıl kucak açtığını hayretle görmüşlerdir.”⁵³

Refik Bey, bu ziyaret esnasında yetkililerden izahat almış Vali muavini Fazıl Uybadın ve Vilayet İskân Müdürü ile birlikte Rami'de inşa edilmiş olan 2014 göçmen evini ve Sirkeci'de ki göçmen misafirhanesini gezmişti.⁵⁴

4. İktidar-Muhalefet İlişkileri ve Refik Koraltan

Demokrat Parti ile Cumhuriyet Halk Partisi arasında zaman zaman sertleşen havayı yumuşatmak amacıyla iki parti arasında birtakım girişimlerde meydana geldi. Örneğin Ocak 1952'de iktidarla muhalefet arasında bir uzlaşma sağlamak için Menderes ve Faik Ahmet Barutçu arasında çözüm arayışı başlatılmış ancak bu görüşmeler sonuçsuz kalmıştı. 1952'nin Ocak ayında Refik Koraltan'ın Samandağ bölgesinde yaptığı seçim konuşması tartışmalara neden olmuş bu olay sonrası iktidar ve muhalefet ilişkileri daha da gergin bir hal almıştı. 11 Ocak'taki uzlaşma toplantısının ardından Refik Koraltan'ın Samandağ'da yaptığı seçim konuşmasında; “*Eski*

⁵² “Göçmenlere Yardım”, *Milliyet*, 22 Nisan 1951, s. 3.

⁵³ “Koraltan İlk Göçmen Evinde Konuştu”, *Vatan*, 17 Kasım 1951, s. 1; “Koraltan Mersin'de”, “Meclis Başkanı 50 Göçmenin Tapusunu Bizzat Verdi”, *Milliyet*, 17 Kasım 1951, s.1.

⁵⁴ “Koraltan Göçmen Evlerini Gezdi”, *Milliyet*, 24 Ağustos 1952, 1.

hükümetin kullandığı jandarma ve polisin, Fransızların kullandığı Ermeni ve Fransız polislerinden daha menfur olduğu şeklindeki sözleri mevcut ilişkileri daha da gerginleştirdi. İzmir’den CHP’li olduğunu bildiren avukat Ali Özkanat isimli kişi, Koraltan’ı düelloya davet ettiğini duyurdu.⁵⁵ CHP Hatay milletvekilleri, Antakya’da bulunan Cumhurbaşkanı’na verdikleri bir mektupla, Koraltan’ın nutkundaki hakaretlere karşı duydukları teessürü bildirmişlerdi. Cumhurbaşkanı Celal Bayar, vali konağında CHP heyetini kabul ederek dilek ve şikâyetlerini dinlemiş ve bunların kendisine bir not halinde verilmesi arzusunun da izhar ettikten sonra maiyeti ile birlikte Samandağı ilçesine gitmişti.⁵⁶

Refik Koraltan’ın konuşması CHP’liler tarafından tenkit edilmişti.⁵⁷ DP Grubunda konu hakkında kendisinden izahat istenen Koraltan; *“Bu konuşmam onların yayınladıkları şekilde değildir”* dedikten sonra; *“Ancak velev o dedikleri şekilde bir konuşma yapmış olsam dahi bunu muazzam bir günah olarak ele almaya zerre kadar hakları var mıdır?”* dedi. Koraltan ayrıca, *“Asıl günah ve suç olan o zaman türlü çeşit zulümlerin ika edilmesidir. Bu hadiseleri unutturduktan sonra yavuz ev sahibini bastırır gibi, bu sefer sanki bütün o hataları yapan bizmişiz gibi inanılmaz bir yüzüzlükle ortaya çıkmak bu gibiler için işten bile değildir. O zaman zulüm yapılmıştır, yapılmamış mıdır?”* diyerek *“eğer bir mesele yapılmak isteniliyorsa bu meselenin üzerinde durulacağını”* söyledi.⁵⁸

Refik Bey’in Samandağı nutku Büyük Millet Meclisi’ne de aksetmişti. CHP Hatay Milletvekili Hasan Reşit Tankut, Refik Koraltan’ın bu sözleriyle ilgili olarak *“Devletin silahlı emniyet kuvvetlerini tahkir manası yok mudur?”* sorusunu yöneltmişti. Tankut, yetkili mercilerin bu konuda ne yaptığını sormuş, konunun Adalet Bakanı tarafından sözlü olarak

⁵⁵ “Koraltan Düelloya Davet Edildi”, 18 Ocak 1952, s.1.

⁵⁶ “Koraltan Bayar’a Şikâyet Edildi”, **Vatan**, 11 Ocak 1952, s. 1; “CHP vekilleri Celal Bayar’a yazdıkları mektupta; Başkanlığımız altında Samandağı ilçesinde yapılan ziyaret sırasında, TBMM Başkanı Refik Koraltan’ın fevri olarak yaptığı konuşmada, geçmiş hadiseleri tağyir ve tahrif ederek Halk Partisinin artık bir mezar olduğunu ve Halk Partisi polis ve jandarmasının müstevli Fransız polis ve jandarmasından daha menfur bulunduğunu ifade ederek, kendisini dinleyen ve yüzde doksan beşi Halk Partisinden olan vatandaşlara en ağır bir şekilde hakaret etmiştir”, **Vatan**, “Koraltan Bayar’a şikâyet edildi”, 11 Ocak 1952, s. 5.

⁵⁷ “Koraltan Protesto Ediliyor”, **Vatan**, 13 Ocak 1952, s.1,5; “Seyhan CHP’lilerinin Protestosu”, **Vatan**, 13 Ocak 1952, s. 5.

⁵⁸ “Koraltan’ın Beyanati”, **Vatan**, 15 Ocak 1952, s. 5; Refik Koraltan; ‘Başbakan dedi ki; ‘bazı arkadaşlar sert konuşmamdan şikâyet ediyorlarmış, partimin ve memleketimin menfaati için konuşuyoruz’. DP Meclis Grubu bugün toplanmış ve geç vakte kadar çalışmıştır. Grup bugün Doktor Süreyya Endik’in isteği üzerine Meclis Başkanı Refik Koraltan’ın Samandağı hadisesi etrafındaki izahatını dinlemiştir’, “Koraltan DP Grubunda Beyanatını İzah Etti”, **Vatan**, 16 Ocak 1952, s. 1.

cevaplandırılmasını istemişti.⁵⁹ Takrir sahibi Tankut'un sözleri milletvekilleri tarafından gürültülerle karşılanmış, Refik Koraltan kendisini müdafaa etmişti. Koraltan konuşmasında; *"Hasan Reşit Tankut'un konuşmasının bir bölümünde 1946'da zulümden bahis olunabilir dediğini ya da buna yakın bir cümle kullandığını"* belirterek Tankut'un iddialarına cevap olarak orada yapmış olduğu konuşmanın bir bölümünü okuyacağını söyledi. Ayrıca 1946 yılında Demokrat Partinin yurdun her yerinde teşkilatlanma gayreti içerisinde olduğu yerlerden birinin de Hatay olduğunu ifade etti. Kendisinin o dönemde sık sık Hatay'a gittiğini ve orada yaşananları gözlemlediğini belirten Koraltan, Demokrat Parti teşkilatlanmasına yardım eden Hatay'daki vatandaşlara o dönemde eziyet yapıldığını söyledi. *"Memleketin her yerinde olduğu gibi Hatay'da da DP teşkilatına destekten dolayı baskılar oluyordu"* dedi ve o dönemde Hataylı ve Antakyalı vatandaşların kendilerine gelerek yapılan baskı ve işkenceyi anlattıklarını söyledi.⁶⁰ Koraltan, demokratik yollardan seçimlerde oylarını kullanma haklarının olduğunu söyleyerek bu vatandaşlara sabır ve tahammülü tavsiye ettiğini ifade etti. Hatay'ı ziyareti ve Samandağ'ındaki konuşması hakkında, o gün herkesin neşe içinde bulunduğunu belirterek yanına gelen vatandaşların kendisine *"Tavsiyenizi dinledik sabrettik ve huzura kavuştuk"* dediklerini belirtti. Daha sonra Samandağ'ına gittiklerini söyleyen Koraltan, 21 Temmuz 1946 seçimlerine yakın günlerde Harbiye Bucağının Battıaya köyünde yaşanan bir olayı anlattı.⁶¹

Koraltan daha sonra, kendisinin orada 1946'dan önceki köy muhtar seçimlerinde ve başka konularda yapılan haksızlıklardan söz ettiğini, Fransızlarla ilgili kıyaslama konusunda da bunu söyleyebilmek için Fransızlar zamanında orada bulunan bir kişi olması gerektiğini oysa meselenin bünyesinin buna müsait olmadığını ifade etti. Kendi iktidarları ile

⁵⁹ **TBMM Zabıt Ceridesi**, B.35, 04.02.1952, O:1, Dönem: IX, Cilt:13, Toplantı:2, 35.inci Birleşim, s.32.

⁶⁰ **TBMM Zabıt Ceridesi**, B.35, 04.02.1952, O:1, Dönem: IX, Cilt:13, Toplantı:2, 35.inci Birleşim, s.35.

⁶¹ **TBMM Zabıt Ceridesi**, B.35, 04.02.1952, O:1, Dönem: IX, Cilt:13, Toplantı:2, 35.inci Birleşim, s.36; Refik Koraltan; 1946 seçiminden sonra Hataylı vatandaşlar o zamanki Devlet Reisine, Hükümet Reisine, alâkalı mesul makamlara diyorlar ki, burada şimdiye kadar görmediğimiz zulümle karşılaştık, buraya bir tahkiki mezalim komisyonu gönderin, diyorlar. Hükümet dosyasında da var bu telgraf, burada da, bu dosyada da var. Aradan kısa bir zaman geçmiş, herkes şen, hayatından memnun, kazancından memnun, yarımından memnun, her halinden memnun bir kütle karşısındasınız; hamdolsun kurtulduk diyorlar. Böyle Samandağ'ına giderken kafilere köylülerle karşılaştık. Türkçeyi konuşabilen vatandaşlar masum bir ifade ile pürüzsüz bir ifade ile arz ettiğim bu necip duygularını Devlet Reisine de söylediler. Samandağ'ına girdik, **TBMM Zabıt Ceridesi**, B.35, 04.02.1952, O:1, Dönem: IX, Cilt:13, Toplantı:2, 35.inci Birleşim, s.37.

birlikte geçmişteki tazyik ve işkencelerin ortadan kalktığını söylediğini belirtti.⁶² Başbakan Adnan Menderes konuyla ilgili olarak Koraltan'ı savunmuş; “*Soru sahibi Hükümet vazifesini yapmamıştır diyor ve tezada düştüğünün farkında olmuyor; bir gazetede sözler konuşana ait olabilir. O zatın o sözleri karşılması lazımdır ben bunları söylemedim deyince mesele kalmaz. İddia sahiplerinin evvela yapacakları iş bunu kanunla hukuken delil olacak bir vesika halinde tespit etmeleri ve bir zabıt varakası yapılması gerekir*” demişti. Menderes, Refik Koraltan'ın bir tekzip yayımlayarak, bunları söylemediğini belirttiğini, Refik Bey'in söylemiş olsaydım ne olurdu cümlesi üzerinden olmayan bir şeyi hükümetin sorgulamayacağını bu sebeple de Tankut'un tezada düştüğünü ifade etti.⁶³

18 Aralık 1953 tarihinde DP, CHP'nin bütün mal varlığını ‘haksız iktisap’ diye adlandırarak Hazine’ye geçiren bir yasa çıkarttı. Bu durum ana muhalefet partisinin etkinlik olanaklarını azaltmak için yapılmış bir girişimdi.⁶⁴ Bu gelişmeler, seçim havasının daha erken başlamasında etkili oldu. CHP Genel Başkanı İsmet İnönü, 1 Ocak 1954 tarihinde İstanbul’da bir miting düzenleyerek bu mitingde iktidarı eleştirdi.⁶⁵ Demokrat Partinin, iktidar zamanında iç politikada muhalefete karşı en çok kullandığı yöntem Cumhuriyet Halk Partisi’nin geçmişteki politikalarını eleştirmekti.⁶⁶ Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanı Refik Koraltan, İzmit DP İl Kongresinde vatandaşlara yaptığı konuşmada; Türk milleti ne zaman bir kalkınma hareketine girişse ya da milli bir eser meydana getirmek istese karşısında

⁶² **TBMM Zabıt Ceridesi**, B.35, 04.02.1952, O:1, Dönem: IX, Cilt:13, Toplantı:2, 35.inci Birleşim, s.37; Refik Koraltan; O menfur hâdiseler, dikkat et Hasan Reşit Bey, bir daha tekrür etmeyecektir. Bunun teminatı Türk milletinin iradesidir, sizlerin iradesidir. Hasan Reşit arkadaşım müsterih ol, Koraltan arkadaşın hayatını her memleket çocuğu gibi hiç değilse sizin kadar bu memlekete vakfetmiş onun tarihi ile onun mazisi ile onun asaleti ile övünmeyi bilen, ondan zevk alan bir memleket çocuğudur. Sizlerin arkasında büyük Türk milleti bulunmaktadır. Artık bu yüce millete kimse hakaret edemez, kimse zulüm yapamaz. **TBMM Zabıt Ceridesi**, B.35, 04.02.1952, O:1, Dönem: IX, Cilt:13, Toplantı:2, 35.inci Birleşim, s.37,38.

⁶³ “Koraltan’ın Samandağ Nutku Meclise Aksetti”, **Vatan**, 5 Şubat 1952, s.1,3, **TBMM Zabıt Ceridesi**, B.35, 04.02.1952, O:1, Dönem: IX, Cilt:13, Toplantı:2, 35.inci Birleşim, s. 39; ‘Hasan Reşit Tankut’un tahririnde Koraltan’ın Türk Jandarma ve polisini, Ermeni ve Fransız polisi ile mukayese ettiği, bundan onur kırıcı bir mana bulunduğu anlatıyordu. Meclis reisi Refik Koraltan, büyük sarı bir zarf ile kürsüye gelerek şunları söyledi; Son seyahatte beni tanıyanlar konuşmamı istediler. Ben de yapılan haksızlıklardan bahsettim, dedi’, “Koraltan’ın Samandağ Nutku Meclise Aksetti”, **Vatan**, 5 Şubat 1952, s. 1,3.

⁶⁴ Albayrak, **a.g.e.**, s.216. ; M. Tunçay, C. Koçak, H. Özdemir, K. Boratav, vd., **Türkiye Tarihi 4 Çağdaş Türkiye(1908-1980)**, Cem Yay.,2002, s. 16.

⁶⁵ Albayrak, **a.g.e.**, s.252; “3 Ocak 1954 tarihinde Cumhurbaşkanı Celal Bayar ile Birlikte Meclis Başkanı Refik Koraltan Kayseri’ye İş Bankasının Açılışını Yapmak Üzere Hareket Ettiler”, “Celal Bayar bugün İşçi Bankasını açmak üzere Kayseri’ye gidiyor”, **Akşam**, 3 Ocak 1954, s.1.

⁶⁶ Özer, **a.g.e.**, s. 71.

muhtelif şekillerde menfaat düşkünlüğü ile karşılaşmıştır. Kötü niyetli bu kişilerin saf temiz ruhlu vatandaşların arasına katılarak; “*Memlekette birlik yoktur, vatandaşlar birbirlerine yan bakmaktadır, hürriyet ve demokrasi elden gidiyor, hükümet çalışmıyor, matbuat serbesti ortadan kaldırılıyor*” şeklindeki söylemlerle milletin temiz ruhlu vatandaşlarını kandırarak zehirlemek istediklerini belirtmişti. Refik Bey, bunu yapanların gayelerinin kaybettikleri saltanatı ve ellerinden kaçırdıkları ikbali ve diktatörlüğü tekrar ellerine geçirme arzusu olduğunu ifade etti. Konuşmasının devamında “*Bu kişiler bilmelidirler ki, Türk milleti kendisini yıllarca ihmal edeni affedemez ve unutamaz. Onlar Türk kalkınmasını sabote etmek, ileri hamleleri önlemek, milli refahı durdurmak istiyorlar. Bugünkü hükümetin başarılarını kısıkanıyorlar. Onların bu yıkıcı emellerine sizler engel olacaksınız*” diyerek, demokratik sistemde millet ve hükümet çalışmalarının birbirlerini tamamladığını ve desteklediğini belirtti. Halkın kendilerine olan inancının ve bu yıkıcılarla mücadelesinin, kendileri ve halk adına çalışmak için ilham kaynağı olacağını ifade etti.⁶⁷

Demokrat Parti 1954 seçimleri öncesinde eleştirileri önleme adına bazı kanunlar çıkarmış, memur ve işçi kesimini memnun etmeye yönelik bazı düzenlemeler yapmıştı. Demokrat Parti yapılacak seçimlerde kendisini favori olarak görüyordu. İktidar ile muhalefet 1954 senesi başından itibaren tam bir seçim havası estirmeye başlamış, seçim kampanyası Mart ayından başlayarak da Türkiye genelinde hız kazanmıştı.⁶⁸ 1954 seçim kampanyasında DP'nin elindeki koz, ekonomik kalkınma hamlesiydi.⁶⁹

5. Meclis Başkanlığı Seçimleri ve Refik Koraltan

3 Eylül 1950'de yapılan Belediye seçimlerinde DP 600 belediyeden 560'ını kazandı.⁷⁰ Ardından 15 Ekim'de yapılan İl Genel Meclisi seçimlerini de Demokrat Parti kazandı.⁷¹ DP içinde yaşanan bazı tasfiyeler ve istifalardan sonra, 15 Ekim 1951'de Ankara'da, Büyük Sinema'da üçüncü büyük kongre gerçekleşti. Davetli 1375 delegeden 1160'ı kongreye katıldı. Çalışmalar altı gün sürdü ve 20 Ekim 1951 akşamı sona erdi.⁷² Kongrede genel olarak önemli kararlar alınmadı. Programın aynen kalması kabul

⁶⁷ “İzmit DP İl Kongresi; Koraltan'ın Konuşması”, *Milliyet*, 25 Mayıs 1952, s. 7. ; “Koraltan Muhalefeti İtham Etti”, *Vatan*, 25 Mayıs 1952, s.1,3.

⁶⁸ Özer, *a.g.e.*, s. 86; Albayrak, M., *a.g.e.*, s.252.

⁶⁹ Mehmet Ali Birand, Can Dündar, Bülent Çaplı, *Demirkurat Bir Demokrasinin Doğuşu*, Doğan Yay., İstanbul, 2005, s. 71.

⁷⁰ Albayrak, *a.g.e.*, s.201.

⁷¹ Özer, *a.g.e.*, s.69.

⁷² Anadol, *a.g.e.*, s. 72; Kabasakal, *a.g.e.*, s. 182.

edildi. Kongrede ana davanın, milli kalkınma olduğu hususunda birleşildi.⁷³ Hükümet içindeki anlaşmazlıklar nedeniyle zaman zaman istifalar yaşandı.⁷⁴ Adnan Menderes dört bakanı kabine dışı bırakabilmek için 8 Mart 1951’de kabinesiyle istifa edip yeni kabineyi oluşturdu.⁷⁵

8 Mart 1951 de istifa eden Menderes, 11 Mart 1951 de hükümeti yeniden kurdu.⁷⁶ 8 Ağustos 1951’ de TBMM Halkevlerini devletleştiren bir yasayı kabul etti.⁷⁷ 1951 de yapılan Meclis Başkanlığı seçiminde 325 oydan 185’ni alan Koraltan, başkan seçildi.⁷⁸ Vatan gazetesinde “Refik Koraltan TBMM Başkanı oluyor” başlıklı haberde bu seçim hakkında bazı tespitlerde bulunuldu. Oylamaya katılanların sayısı 325 idi. Refik Koraltan 185, Refik Şevket İnce 132, çekimsen 6, Fevzi Lütfü Karaosmanoğlu 1, Suat Başol 1 oy almışlardı. Arada 53 oy farkı vardı. Milletvekillerinin kiminin memnun kiminin mahzun olduğu ifade edildi. Refik Bey kürsüye doğru yöneldi, heyecanlıydı. Memnun ve gülümsemeye çalışarak teşekkür etti. Refik Şevket İnce 27 oy fazla alsaydı, meclis riyasetini işgal edecekti fakat Refik Şevket İnce’nin seçimde faaliyet göstermediğine değinilmişti. “*Koraltan’ın yaptığı gibi faaliyete geçseydi, seçimi muhakkak kazanacaktı*” şeklinde bir tespitte bulunulmuştu. Bazı milletvekilleri Koraltan’ın seçilmesine rağmen grubun o günkü hareketini bir zafer olarak vasıflandırmakta ve şöyle denilmekteydi; “*Koraltan artık bundan sonra riyaset köşkünde otururken bu çatının kendisi için geçici olduğunu ve bu çatı altında kendisini tutan kuvvetin grubu olduğunu anlayacaktır*” denildi.⁷⁹

Samet Ağaoğlu, konu hakkında yaptığı değerlendirmede; DP Meclis Grubunda yavaş yavaş başkaldıran hizipleşmenin Refik Şevket İnce’den faydalanmayı düşündüğünü ve onu 1951 Meclis Başkanlığı seçiminde Refik Koraltan’ın karşısına çıkardığını anlatmaktadır. Refik Şevket’in sevilen birisi olduğunu, eğer Adnan Menderes’in desteği olmasaydı Koraltan’ı yeneceğini ifade etmişti. Ağaoğlu ayrıca Muhafif hizbin yılmadığını ve Refik Şevket İnce’yi Grup Başkanlığına aday göstererek kazandırdığını ve bunun Refik Şevket’in Demokrat Parti’de son vazifesi olduğunu belirtmiştir.⁸⁰

⁷³ Eroğul, a.g.e., s.115.

⁷⁴ Albayrak, a.g.e., s.204.

⁷⁵ Özer, a.g.e., s.70.

⁷⁶ Anadol, a.g.e., s.72.

⁷⁷ Tunçay, v.d., a.g.e., s. 215.

⁷⁸ “Koraltan TBMM Başkanı Oluyor; DP grubunda Seçimi Kazandı”, **Vatan**, 1 Kasım 1951, s. 1.

⁷⁹ “Koraltan TBMM Başkanı Oluyor”, **Vatan**, 1 Kasım 1951, s. 4.

⁸⁰ Samet Ağaoğlu, **İpin Gölgesindeki Günler/Arkadaşım Menderes Marmara’da Bir Ada**, Alkım Yay., İstanbul, 2004, s. 100.

1 Kasım 1952 tarihinde 9. Dönem birinci birleşim, 3.toplantısı Başkan vekili Mühlis Tümay tarafından açıldı. TBMM Başkan seçimine 362 üyenin katıldığını ve oylama sonucunda İçel Milletvekili Refik Koraltan'ın 356 oy ile seçildiğini duyurdu. 6 oy çekimsirdi. Alkışlar arasında kürsüye gelen Refik Koraltan, gösterilen sevgi ve itimattan dolayı şükranlarını sundu. “*Her zaman ve her vesileyle ifade ettiğim gibi, Türk Milletinin temsilcisi olan siz değerli arkadaşların sevgi ve güvenini devamlı kılmanın tek yolu; meclis faaliyetlerini tanzim ederek, tüzük hükümlerini büyük bir dikkat ve hassasiyetle tatbik etmektir*”, dedi. Bu gayeyi elde etmek için tüm güç ve kuvvetiyle dikkatli, hassa bir şekilde çalışmaya devam edeceğini belirtti. “*Büyük Millet Meclisinin şerefli tarihi içinde dokuzuncu devre, üçüncü toplantı mesaisinin de Türk Milletinin hayat ve tarihinde feyizli neticeler vermesini dilerim*” sözleriyle konuşmasını tamamladı.⁸¹

TBMM 1 Kasım 1953 deki, 9.devre 4. Toplantısında Meclis Başkanlığı için yapılan seçim sonucunda; seçime katılan 306 azanın 306'sının ittifakı ile İçel Milletvekili Refik Koraltan seçilmişti. Refik Bey, TBMM Başkanlığına seçilmiş olması itibariyle sevgi ve şükranlarını sunduğu bir teşekkür konuşması yaptı. Kendisine gösterilen güvene layık olarak vazifesinin sorumluluğuyla hareket edeceğini belirten Refik Koraltan, Türk Milletinin iradesinin temsilcisi olan TBMM üyelerinin TBMM tarihinde görülen bu önemli vazifeleri bundan sonra da layıkıyla yapılıcağından emin ve bahtiyar olduğunu ifade etti. Başarı dileklerini ileterek alkışlar arasında konuşmasını bitirdi.⁸²

Büyük Millet Meclisi Reisi Refik Koraltan, Dokuzuncu Devrenin nihayete ermesi dolayısıyla bir konuşma yapmıştı. Refik Bey, konuşmasında 22 Mayıs 1950 tarihinden başlayarak dokuzuncu devrenin sona erdiği zamana kadar geçen sürede Meclis'in mesaisi üzerine kısa bir değerlendirmede bulundu. Refik Bey dört yılın çalışma sonuçlarını kısaca izahtan sonra “*Bazı vakitler geceli gündüzlü devam eden çalışmalarla, Türk Milletinin refah ve saadete ulaştıracak, onu, mukaddes yurt toprakları üstünde, gününden memnun ve yarınından emin olarak sükûn ve huzur içinde yaşatacak bütün tedbirleri aldınız*” dedi. Refik Bey, geride bırakılan 9. Devre sona ermiş bulunurken kendisini Büyük Millet Meclisi Reisliğine seçtikleri için üyelere şükran ve teşekkürlerini sundu. Refik Bey yeni seçimlere gelindiğini belirtmiş, gelecek Meclisin vatan için hayırlı uğurlu olması temennisinde bulunmuştu. Meclisin 14 Mayıs 1954 Cuma günü saat 15.00'te fevkalâde toplantısına başlayacağını belirterek, konuşmasını tamamladı.⁸³

⁸¹ BCA, 10.9.0.0/36.109.2/46.

⁸² BCA, 10.9.0.0/36.109.2/45; Reis vekilliklerinin seçimi için 336 üye katılmış ve yapılan seçimlerde; Fikri Apaydın(Kayseri) 335 oy, Muzaffer Kurbanoglu(Manisa) 335 oy ve Tevfik İleri(Samsun) 333 oy almışlardır, BCA, 10.9.0.0/36.109.2/45.

⁸³ TBMM Zabıt Ceridesi, İ.65, 12.03.1954, C:2, Dönem: IX, Cilt:29, İçtima:4, 65.inci İnikat, s.920; Refik Koraltan; IX. ncu Devrenin çalışmaları sona erdiği şu dakikada Yüksek Heyetinize bu tarihi

1 Ocak 1954 10.Devre 1.İçtima Yılı Reis Vekili Fikri Apaydın tarafından açılmış, TBMM reisliği için yapılan seçime 421 milletvekili iştirak etmiş ve İçel Milletvekili Refik Koraltan 421 oyla başkan seçilmişti. Alkışlar arasında kürsüye gelen Refik Bey, TBMM'nin üyelerine teşekkürlerini sundu. O zamana kadar olduğu gibi bundan sonra da vazifesinin yüklemiş olduğu sorumluluk ve bilinçle beraber, Meclis üyelerinin kendisine göstermiş olduğu sevgi ve itimada bütün gücüyle çalışıp layık olacağını belirtti. Çalışmalarının başarıya ulaşmasının tek yolunun meclisin kendisine olan sevgi ve desteğinin devamlılığı olacağını ifade etti. Büyük Türk Milletinin en mutlu günlerini hep birlikte görmek temennisiyle konuşmasını tamamladı. Reis vekillikleri için yapılan seçime 370 üye katılmış; Esat Budakoğlu(Balıkesir) 369 oy, Fikri Apaydın (Kayseri) 370 oy, Tevfik İleri (Samsun) 369 oy alarak seçilmişlerdi.⁸⁴

6. Atatürk'ün Naaşının Geçici Kabrinden Alınarak Anıtkabir'e Nakli

Cumhuriyet Halk Partisi tarafından yapımına başlanılan ancak tamamlanamayan Anıtkabir, Demokrat Parti döneminde 10 Kasım 1953 yılında açıldı. Mustafa Kemal Atatürk'ün naaşı 10 Kasım günü geçici kabrinden alınarak Anıtkabirde ebedi istirahatgahına tevdi edilmesi için tüm hazırlıklar tamamlanmış, yapılan bu merasimde Meclis Başkanı Refik Koraltan da bulunmuştu.⁸⁵ “*Gençlik Atatürk'ü dün minnetle andı*” başlıklı haberde, öğrenciler ve üniversitelilerden oluşan büyük bir kalabalığın, Dışkapı'dan Ulus Meydanına buradan da marşlar söyleyerek Bankalar Caddesi Atatürk Bulvarı yoluyla Zafer Meydanına geldiği belirtildi. Burada söz alan birçok hatip tarafından; Türk milletinden aldığı kudret ve kuvvetle vatanımızı kurtaran ve kurduğu cumhuriyeti çok güvendiği Türk gençliğine emanet eden Atatürk'ün, bütün fikir ve ideallerinin gençliğin kalbinde ve fikrinde yaşadığı, temelleri çok derinlere atılmış Atatürk inkılaplarının ve

devrenin mesaisi hakkında kısaca maruzatta bulunmayı vazife telâkki ederim. Bu devrede, yani 22 Mayıs 1950 tarihinden bugüne kadar Büyük Millet Meclisine tezkere ve saire gibi çeşitli evrak hariç (809) lâyiha ve (625) teklif tevdi edilmiştir. Alâkalı encümenlere tevdi edilen bu lâyiha ve teklifler, fasılasız toplantı ve sürekli bir mesai ile encümenlerde tetkik edilerek kısmen tevhit ve telif edilmek suretiyle Umumi Heyetinizin nazarı tetkik ve müzakeresine arz edilmiş ve bugüne kadar yapılmış olan (405) inikatta, Yüksek Heyetinizce (746) sı kanun, (6) sı tefsir, (148) i karar olarak kabul edilmiştir. Yine bu devre zarfında Meclis Riyasetine ve delâletimizle muhtelif vekâletlere tevcih olunan (1407) şifahi ve tahriri sual takririnden (1245) i cevaplandırılmıştır. Ve bu meyanda; Dilekçe Komisyonunuza, havale ve tevdi olunan vatandaş dileklerine ait (19904) dosyanın da karara bağlandığını da ayrıca kaydederim, **TBMM Zabıt Ceridesi**, İ.65, 12.03.1954, C:2, Dönem: IX, Cilt:29, İçtima:4, 65.inci İnikat, s.920.

⁸⁴ BCA, 10.9.0.0/36.109.2/44.

⁸⁵ “15 yıl önce ebediyete intikal eden büyük önder ve eşsiz kahraman Atatürk'ün na'sı bugün muazzam bir merasimle Anıtkabir'e naklediliyor”, **Milliyet**, 10 Kasım 1953, s.1.

eserlerinin alçakça duygular, kin, gaflet ve gerilikle yıkılmasına asla müsaade edilmeyeceği ifade edildi. Daha sonra kalabalık kabile Anıtkabir'e ulaştı. Anıtkabir'de, hep bir ağızdan İstiklal Marşı söylendi sonra yine genç hatipler tarafından ateşli konuşmalar yapılarak şiirler okundu. Bu vesile ile Meclis Reisi Refik Koraltan da bir hitabede bulundu. Koraltan konuşmasında;

“Mustafa Kemal Atatürk, Büyük Türk milletinin bağrından yetişmiştir. En büyük eserini daima sevdiği, yolunda çalışmaktan yılmadığı Türk milletinden aldığı kudretle meydana getirmiştir. Her insana nasip olmayacak bir şekilde, kendi ümidi olan nesil, durmadan gönüllerde yerleşen Mustafa Kemal adıyla, eseriyle övünecek ve onun ebedileşmesi için daima ve daima onun bekçisi kalacaktır” dedi. Refik Bey konuşmasının devamında gençlere: “Mustafa Kemal nesli olan gençlik, bütün milletlere örnek olacak şekilde muazzam bir eserin izinde ve onun bekçisi olduğunu söylüyorsunuz, kayıtsız şartsız haykırıyorsunuz. Zaten Türk milletinin asaleti, varlığı, kıymeti, tarihte olduğu gibi bundan böyle de daima ve daima ancak bu kuvvetle ölçülmektedir”

diyerek, “*Türk milletinin istilâlar karşısında daima ‘Hayır!’ demesini bilen bir millet olduğunu*” belirtti.⁸⁶

7. Hukuk Alanında Yapılan Bazı Düzenlemeler

Demokrat Parti'nin 14 Mayıs 1950 seçimi ve sonrasında basın tarafından destek bulması, başarısını artıran önemli bir faktördü. O yıllarda etkili reklam aracı olan basın önemli bir yere sahipti. Basın, halk ile siyasi partiler arasındaki etkili iletişim aracıydı. Demokrat Parti hakkındaki olumlu haberler ve yazılar halkın Demokrat Parti'yi desteklemesinde önemli bir role sahipti.⁸⁷ Demokrat Parti, basının büyük beklentileri olduğu bir partiydi. İlk ele alınan işlerden biri de basın olmuştu. Hazırlanan kanun tasarısı seçimlerden çok kısa bir süre sonra, 15 Temmuz 1950'de Meclis'te büyük çoğunluğun oyuyla kabul edildi. 1950 *Basın Kanunu* liberal bir kanundu. Bu kanunla basın üzerindeki baskı rejimi ve hükümetin basın üzerindeki denetimi kısmen azalmıştı.⁸⁸ Demokrat Partinin ilk iktidar günlerinde Ticaniler denilen bir grubun Atatürk heykel ve büstlerine

⁸⁶ “Gençlik Atatürk'ü dün minnetle andı”, *Milliyet*, 12 Kasım 1954, s. 7.

⁸⁷ Özer, *a.g.e.*, s. 59; DP'yi destekleyen gazeteler arasında; Vatan, Cumhuriyet, Zafer, Kuvvet, Yeni Sabah, Son Posta ilk sırada yer alanlardı. Gazetecilerden aralarında Ahmet Emin Yalman, Nadir Nadi, Mümtaz Faik Fenik, Cihad Baban, gibi ünlü gazeteciler, DP'yi desteklemişlerdi. Nadir Nadi, Mümtaz Faik Fenik, Cihad Baban DP listesinden milletvekili de seçilmişlerdi, Albayrak, M. *a.g.e.*, s.91.

⁸⁸ Hıfzı Topuz, *Türk Basın Tarihi*, Remzi Kitabevi, 2003, s.192, 193; Vatan, Tasvir ve Yeni Asır gazetelerinde Demokrat Parti Hakkında sık sık olumlu haberler yer almaktaydı. Cumhuriyet Halk Partisi'nin seçim çalışmalarında ise Ulus gazetesi ön plana çıkmaktaydı, Özer, *a.g.e.*, s.59.

yönelik saldırıları üzerine 25 Temmuz 1951'de Atatürk'ü Koruma Kanunu çıkarıldı.

Bir diğer gelişme irtica tehdidine karşı birtakım önlemler alınırken demokratikleşme sürecinde beklenmeyen bir icraat gerçekleşmiş ve dini istismar ettiği gerekçesiyle, 8 Temmuz 1953'te Millet Partisi Kapatılmıştı.⁸⁹ Millet Partisinin kapatılmasından çok kısa bir süre sonra, partinin eski yöneticilerinden bir kısmı 10 Şubat 1954 de Cumhuriyetçi Millet Partisi (CMP) adıyla yeni bir parti kurmuşlardı.⁹⁰ 23 Temmuz 1953 de Vatan gazetesi başyazarı Ahmet Emin Yalman'ın bir suikast girişimiyle saldırıya uğraması üzerine Adnan Menderes, dinin dünya işleri ve siyasete alet edilmesini önlemek amacıyla 23 Temmuz 1953'te "*Vicdan Hürriyetini Koruma Kanunu*" nu Meclise getirdi ve bu kanun kabul edildi.⁹¹

18 Ocak 1954'de, 1951 tarihli kanunu yürürlükten kaldıran ve daha liberal hükümler getiren "*Yabancı Sermayeyi Teşvik Kanunu*" kabul edildi.⁹² DP Şubat 1954' de Köy Enstitülerini kapatarak klasik ilk öğretmen okullarını açtı.⁹³ 17 Şubat 1954 tarihinde 5545 sayılı seçim yasasının bazı maddeleri 6272 sayılı yasa ile değiştirildi. 9 Mart 1954 tarihinde yayın yolu veya radyo ile işlenecek bazı suçlar hakkındaki 6334 sayılı yasa kabul edilmiş bu yasayla yayın yolu ile işlenecek suçlara daha ağır cezalar getirilmişti. Basının iktidar aleyhine yayın yapma hakkı sınırlandırıldı. Basın Yasasının 36. Maddesi değiştirilerek, basın davalarının ağır ceza mahkemelerinde görülmesi esası getirildi.⁹⁴

Kemal Karpat, Demokrat Parti'nin iktidara geldikten sonraki 1950-1954 arası değerlendirmesinde; muhalefet partilerinin de kabul ettiği gibi, Türkiye'de kısmen hür ve demokratik bir ortamın olduğu, din konusundaki liberal tutumuna uygun olarak ezanın Arapça okunmasına müsaade etmesi, askerlik süresinin kısaltılması, liberal bir Af Kanunu çıkartılması, Türklerin yurt dışına çıkabilmeleri, yabancıların ve eski Türk vatandaşlarının Türkiye içinde seyahat edebilmelerine kolaylık sağlanması, yeni bir Basın Kanununun yapılması, kısıtlayıcı hükümler ihtiva eden diğer bazı kanunlar değiştirilmesi, antidemokratik kanunları tespit üzere bir komisyon teşkil edilmesi şeklinde meydana gelen gelişmeler şeklinde sıralamaktadır.⁹⁵ Samet Ağaoğlu DP'nin kurucularıyla ilgili olarak partinin dört kurucusundan Bayar'ın siyasi

⁸⁹ Özer, a.g.e., s.66, 67.

⁹⁰ Kabasakal, a.g.e., s.184.

⁹¹ Özer, a.g.e., s.68.

⁹² Eroğul, a.g.e., s.133.

⁹³ Tunçay, v.d., a.g.e., s. 216.

⁹⁴ Albayrak, a.g.e., s.253.

⁹⁵ Kemal Karpat, **Türk Demokrasi Tarihi**, İstanbul Matbaası, İstanbul, 1967, s. 352.

kişiliği ve soğukkanlılığının yanında; Menderes'in zarif tevazuu ve demokrasi idealinin 1950 zaferine erişmesinde büyük rol oynadıklarını ifade etmişti. Halk Partisi kurucularından Refik Koraltan'ı gür sesli, Köprülü'yü de biraz babayani bulduğu şeklinde bir değerlendirmede bulunmuştur.⁹⁶

Sonuç

1950 genel seçimleri sonucunda Türkiye'de iktidar el değiştirdi. Uzun süreli tek parti iktidarından sonra yönetim Cumhuriyet Halk Partisinden, Demokrat Partiye geçti. Bu gelişme Türk siyasi tarihinde yeni bir dönemin başlangıcı oldu. Türkiye siyasi yaşamının dönüm noktalarından birisi olan bu gelişmede Cumhurbaşkanı İsmet İnönü ve DP lideri Celal Bayar olmak üzere Türkiye'de demokrasiye inanan bütün aydınların, devlet adamlarının ve Türk halkının katkısı oldu.

Bu süreçte Refik Koraltan, Demokrat Parti döneminin en göze çarpan isimlerden birisiydi. Demokrat Partinin kurucuları arasında yer alan Koraltan, geçmişten gelen deneyimi, idareci ve siyasetçi kimliğinin de katkısıyla TBMM'de yapılan seçimlerde aralıksız olarak (1950-1960) dönemleri arasında Meclis Başkanlığı görevini üstlendi. Koraltan'ın bu göreve gelmesinde geçmişten gelen siyasetçi ve bürokrat kimliği, DP kurucularından birisi olması, partinin gelişmesi yönünde yapmış olduğu hizmetler, Celal Bayar ve Adnan Menderes ile geçmişten süre gelen yakınlık gibi faktörler etkili oldu. Ayrıca kendisinin halkla da yakın temasları vardı.

Refik Koraltan "Dörtlü Takrir" diye tabir edilen takririn imza sahiplerinden birisiydi. Ayrıca çok partili yaşama geçiş, Demokrat Partinin ortaya çıkışı ve gelişmesinde hizmetleri bulunmaktaydı. Siyasetin tanınmış simalarından birisi olan Koraltan, bu birikim ve katkılarıyla Demokrat Parti içerisinde etkin görevlerde yer aldı. Koraltan'a göre kendi partisi DP ile CHP arasında anlayış farkı bulunmaktaydı. Demokrat Partinin iktidara gelişinden önceki mevcut hükümetin milletle uzak olduğu iddiasıyla kendi iktidarlarıyla birlikte hükümetin artık bir zümrenin elinde olmayacağını söylüyordu. Kendi hükümetlerinin milletin iradesine dayanan ve milletin emrinde olan bir müessese olduğunu ifade ediyordu.

DP iktidarının ilk yıllarında Türkiye'yi yurt dışından pek çok önemli devlet adamı ziyaret etti. Yunanistan, Pakistan, İtalya gibi devletlerin Dışişleri bakanlarının bu ziyaretlerinde Koraltan, Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanı göreviyle ön planda yer aldı. Ayrıca 1950'li yılların başında Bulgaristan'dan Türkiye'ye gerçekleşen göç olayında Türk göçmenlere

⁹⁶ Ağaoglu, a.g.e., s.59.

yardım faaliyetleri kapsamında, Büyük Millet Meclisi ve Göçmen ve Mültecilere Türkiye Yardım Birliği reisi olarak göçmen sorunu hakkında çalışmalar yaptı, halkın ve hükümetin konuya ilişkin desteğini gösterdi.

Genel seçimlerin ardından iktidara gelen Demokrat Parti ile Cumhuriyet Halk Partisi arasındaki ilişkiler zaman zaman gergin bir hal aldı. Hükümet programının kabulü, Kore'ye Türk askerinin gönderilmesi, DP'nin CHP'nin tüm mallarına el konulması hususunda çıkarttığı yasa, Millet Partisinin kapatılması, DP'nin CHP'nin iktidarı dönemindeki icraatları eleştirmesi ve CHP'nin de DP'nin iktidarı dönemindeki uygulamaları eleştirmesi, DP'nin basına yönelik kısıtlayıcı bazı uygulamaları gibi pek çok konu tartışma hali aldı. Siyasetçilerin çeşitli konu ve meseleler üzerine yapmış oldukları konuşmalarda siyaset gündemini meşgul ediyordu. Etkili bir isim olarak önemli görevleri icra eden Koraltan'ın bazı söylemleri zaman zaman iktidar-muhalefet ilişkilerini gerginleştirmişti. Örneğin 1952 yılının Ocak ayında Hatay'ın Samandağ'ı bölgesinde CHP'ye yönelik yapmış olduğu konuşma tepki çekmiş ve CHP'liler tarafından çok eleştirilmişti. Bu süreç içerisinde Demokrat Parti ve Adnan Menderes tarafından Koraltan'ın yanında olduğuna dair açıklamalar yapıldı. Bu durum kurucuların parti üzerinde ne denli tesirli olduklarını da göstermektedir.

DP, halkın verdiği destekle seçimi kazandıktan sonra halka önem veren bir politika izlemeyi hedef edindi. DP'nin kurucularından Koraltan da tüm halkı temsil eden bir siyaset çizgisi görüntüsü vermeye çalıştı. Bu durum partinin ve partinin öne çıkan siyasilerinin halk tarafından kabul ve destek görmelerinde etkili oldu. Koraltan, beyanatlarında ve yurt içi gezilerinde yapmış olduğu konuşmalarda öncelikli olarak vatandaş, vatandaşın huzur ve güvenliğine vurgu yapıyordu. Hitabet gücü kuvvetli olarak değerlendirilen Koraltan, halka yönelik söylemlerinde birlik ve beraberlik içerisinde olmanın önemine değiniyordu. İç ve dış politika bakımından kendi iktidarlara döneminde emniyet ve huzurun sağlandığını ve kalkınmanın hızla devam ettiğini sık sık dile getiriyor, vatandaşa huzur, saadet ve refahı sağlamak için devamlı surette çalıştıkları mesajını veriyordu. Refik Koraltan bu çabaları ile Türkiye'de yeni bir dönemin başlangıcı olan DP'nin siyasi tarihinde önemli bir yer aldı.

KAYNAKÇA

Arşivler

T.C. Cumhurbaşkanlığı Devlet Arşivleri Başkanlığı Cumhuriyet Arşivi (BCA)

BCA, 10.9.0.0/36.109.2/51.

BCA, 10.9.0.0/36.109.2/46.

BCA, 10.9.0.0/36.109.2/45.

BCA, 10.9.0.0/36.109.2/44.

BCA, 490.1.0.0/578.2297.1/3.

Resmi Yayınlar

TBMM Zabıt Cerideleri

Kitaplar ve Makaleler

Ağaoğlu, Samet, **İpin Gölgesindeki Günler/Arkadaşım Menderes Marmara'da Bir Ada**, Alkım Yay., İstanbul, 2004.

Albayrak, Mustafa, **Türk Siyasi Tarihinde Demokrat Parti (1946- 1960)**, Phoenix Yay., 2004.

Anadol, Cemal, **Türk Siyaset Tarihinde Demokrat Parti**, Yeni Kuvayı Milliye Yay., İstanbul, 2004.

Birand, Mehmet Ali, Can Dünder, Bülent Çaplı, **Demirkırat Bir Demokrasinin Doğuşu**, 10.Baskı, Doğan Yay., İstanbul, 2005.

Eroğul, Cem, **Demokrat Parti Tarihi ve İdeolojisi**, 3. Baskı, İmge Kitabevi, Ankara, 1998.

Kabasakal, Mehmet, **Türkiye'de Siyasal Parti Örgütlenmesi (1908-1960)**, Tekin Yay., Ankara, 1991.

Karpat, Kemal, **Türk Demokrasi Tarihi**, İstanbul Matbaası, 1967.

Özer, İlbeyi, **Demokrat Parti Dönemi Siyasi ve Sosyal Hayat**, İskenderiye Kitap, İstanbul, 2015.

Pirinççioğlu, F., "Bulgaristan'dan gelen göçmenler Faciası", **Cumhuriyet**, 1 Eylül 1950.

Ruşçuklu, Bülent, **Demokrat Parti'den 12 Eylül'e**, Alfa Yay., İstanbul, 2008.

Sarol, Mükerrerem, **Bilinmeyen Menderes I**, Kervan Yay., İstanbul, 1983.

Topuz, Hıfzı, **Türk Basın Tarihi**, Remzi Kitabevi, 2003.

Tunçay, M., C. Koçak, H. Özdemir ve K. Boratav, **Çağdaş Türkiye Tarihi (1908-1980)**, IV. Cilt, 7. Basım, Cem Yay., İstanbul, 2002.

Uran, H, **Hatıralarım**, Ankara, 1959.

Sürelili Yayınlar

Milliyet

Cumhuriyet

Akşam

Vatan